

Zaslužni profesor dr. Slavko Kremenšek.
Foto: Miha Novak, Ljubljana, 28. 2. 2011

Simpozij je potekal tudi v Socialnem centru Rog, prostoru upora.
Foto: Miha Novak, Ljubljana, 28. 2. 2011

OB PRELOMNICAH NOVI ALI NE-NOVI ZAČETKI

Urbana etnologija in antropologija na Slovenskem

Simpozij, Ljubljana, 27. in 28. oktober 2011

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo je v letu 2010 praznoval 70-letnico. Od začetka preučevanja etnologije je bilo na Filozofski fakulteti kar nekaj prelomnic, med njimi tudi uveljavitev urbane etnologije oziroma antropologije. Simpozij Urbana etnologija in antropologija na Slovenskem, ki je potekal 27. in 28. oktobra 2011, je bil eden od širših sklopov praznovanja. Posvečen je bil zaslužnemu profesorju Slavku Kremenšku ob njegovi 80-letnici. Njegovo delo in raziskave so slovensko etnologijo in antropologijo postavili ob bok drugim strokam v evropskem in celo svetovnem prostoru.

Uvodni prispevki so bili posvečeni jubilanu in vlogi urbanih raziskav v slovenski etnologiji in kulturni antropologiji. O tem je spregovorila Ingrid Slavec-Gradišnik, o nastanku historične etnologije Jože Hudales, o družbenih temeljih etnološke misli in politike pa Božidar Jezernik, ki je poudaril prav vprašanja politike, razlik med starim in mladim, nadziranja preteklosti ter sedanosti. Profesor Kremenšek je po prispevkih o njem in njegovem delu o Zeleni jami ter nekdanjem delovanju Oddelka dodal, da je bilo to izredno razgibano dogajanje, ki je bilo v kontekstu tedanjega, izrazito kolektivističnega načina življenja na Oddelku. Vsem navzočim je predlagal: »Ali ne bi bilo prav, da bi enkrat v naslednjem letu, recimo provokativno za dan mladosti, organizirali nekaj, kar bi na nek način spet spomnilo na obdobje sedemdesetih in osemdesetih let, ki so bila res čudovita in se jih bom spominjal do svoje smrti.« Kremenškova pobuda ni vzeta iz preteklosti, temveč je v duhu časa izraz želje po skupni ustvarjalni prihodnosti Oddelka.

Naslednji sklop so predstavili Miha Kozorog, ki je opozoril na status oznake »urbano« in izrazil dvom o smislu urbanosti ter njene rabe pri pojmi urbano-ruralno, ki so lahko hitro diskurz

izključevanja. Marija Klobčar je predstavila prispevek Od ljudskih kultur do meščanstva, od delavske kulture do urbanosti: Podobe bližin in razdalj. Maja Korun pa je na primeru novopodeželanov v regiji La Drome (južna Francija) predstavila vnašanje urbane kulture v ruralno okolje.

Naslednji sklop so predstavili Mateja Habinc, Nina Vodopivec in Sebastjan Weber. Mateja Habinc je svoj prispevek naslovlila Kultiviranje in folkloriziranje tradicije – primer povojnih kurentovanj, Nina Vodopivec je v svojem prispevku Postsocialistične proletarke: Tovarniški režimi in delavske subjektivitete poudarila, da se med raziskovanjem postavljajo tudi vprašanja, povezana z določenimi političnimi temami, saj so v delavskih razmerjih prisotne diskriminacije, stigmatizacije in razredni razisem, Sebastjan Weber pa je predstavil praktične primere urbane etnologije in kulturne antropologije v Muzeju novejših zgodovine Celje.

Simpozij se je z namenom podpore Gibanju 150 in Mi smo 99 odstotkov naslednji dan preselil v zasedeni prostor Socialni center Rog, ki je eden od prostorov upora. Rajko Muršič je predstavil prostorske reprezentacije urbanosti v Kanazawi in Krakovu, soorganizator simpozija Jaka Repič pa je spregovoril o kulturnem centru Museo conventillo Marjan Grum v La Boci v Buenos Airesu in predstavil umetnost v slovenski diaspori. Leni Ozis je z geografskega vidika prikazala primer grafitov v Celju kot dejavnikov urbanega prostora.

Kako je lahko dobrodelni marketing izrabljen za promocijo škodljivih izdelkov, je spregovorila Mojca Ramšak ob primeru roza pentlje za preventivo raka na dojki, in poudarila potrebo po uporniških praksah ob globalnem kapitalističnem izkoriščanju. Ambrož Kvartič nas je razveselil z urbaniimi povedkami in poudaril pomembnost vloge folkloristike in znanosti pri konceptua-

* Miha Novak, dodiplomski študent na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 1000 Ljubljana, Zavetiška 5, E-naslov: nov.miha@gmail.com

lizaciji urbanih povedk in njihovem prehajanju iz znanstvenega v družbeno, in obratno. Sledilo je druženje pozno v noč s skupno večerjo in prijetnimi pogovori.

Naslednji dan je simpozij ponovno potekal na Oddelku, kjer je Marija Stanonik predstavila Memorat – produktiven žanr sodobne slovstvene folklore. Damir Josipovič je razložil etnološko-geografska shajanja in razhajanja v definiranju urbanega prostora. Mirna Buič je predstavila preučevanje jezika na primeru Izole. Sledil je študentski prispevek Beje Protner o afriškem prostoru v Sloveniji. Nena Židov nas je popeljala v življenje na ulici, Jerneja Ferlež pa v urbano etnologijo Maribora. Maribor je na primeru angažirane raziskovalne prakse v projektu Urbane brazde in Evropske prestolnice kulture predstavil tudi Primož Časl. Peter Simonič je spregovoril o projektu Evropske prestolnice kulture na primeru nastajajočega leksikona o Mariboru. Na obalo nas je preselil Boštjan Korošec s primerom urbanizacije starega mestnega jedra Kopra in blišča modernizacije.

V druge kraje nas je popeljala Urša Valič s svojim prispevkom Čigavo je mesto? Psi in politika v Bukarešti, v Vukovar in uničevanje mesta pa skupni prispevek Klemna Senice in Jerce Vidmar.

Z nastajanjem turistične destinacije Koseze se je ukvarjal Blaž Bajič. Zgodovino in moč spomina prebivalcev Rožne doline (in tudi stavbe na Zavetiški 5) je predstavila Polona Sketelj.

Simpozij je potekal ob prelomnih družbenih dogajanjih, kot so ekonomska recesija, vpeljava novih ideologij v globalni družbeni prostor in prakse upora pri nas in drugod. Urbana antropologija in Oddelek imata pestro zgodovino in številne prelomnice, ki so tako ali drugače preoblikovale način življenja celotnega kolektiva. Preučevanje urbanosti je pomembno za razumevanje ne samo različnih etnografskih primerov, ampak tudi vloge Oddelka in etnologije ter kulturne antropologije v družbenem prostoru. Delovanje Oddelka je bilo ključno za celotni kolektiv, tako pedagoški, strokovni, znanstveni, raziskovalni kot študentski; v tem procesu se je oblikoval tako Oddelek sam, kot tudi veda in posamezniki. Zato je pomembna vsaka skupna prevetritev Oddelka, discipline in kolektiva. Predlog profesorja Slavka Kremenška je vreden, če ne udejanjenja, pa vsaj premisleka o kolektivu in duhu, vpetem v Oddelek, vedo in vsakega posameznika. Tako ali drugače. Vse drugo je prihodnost.

TRADICIJA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Izzivi za ustvarjalnost in poustvarjalnost

V počastitev 60-letnice Inštituta za slovensko narodopisje je v prostorih Slovenske akademije znanosti in umetnosti novembra 2011 potekala konferenca, katere osrednji premislek je veljal tradiciji in kulturni dediščini, ključnima pojmom v etnologiji in folkloristiki. V prvem delu (8.–10. novembra) so udeleženci razpravljali o diskurzih o tradiciji in kulturni dediščini, sistemih obravnave žive kulturne dediščine in o sodobni recepciji kulturne dediščine; v drugem (11.–13. novembra), tj. že sedmi letni konferenci delovne skupine za ritualno leto pri Mednarodnem združenju za etnologijo in folkloristiko / Societé Internationale d'Ethnologie et de Folklore (SIEF), pa o raziskovalcih, izvajalcih in poustvarjanju ter o sooblikovanju dediščine in poustvarjalnosti. Cilj organizatorjev je bil osvetliti sodobne raziskovalne dileme in vprašanja ter na novo premisliti disciplinarne smeri, poti in nove cilje.

Slavnostno odprtje konference so s pozdravnimi nagovori zaznamovali predsednik SAZU, akademik Jože Trontelj, predstojnica Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Ingrid Slavec-Gradišnik, in soorganizator konference skupine za ritualno leto pri SIEF, Jurij Fikfak. Ob tem so se za prispevek k uspešnemu delovanju inštituta zahvalili tudi upokojenim sodelavcem ISN, Milku Matičetovemu, Mojci Ravnik in Heleni Ložar-Podlogar. Obiskovalce so pozdravili tudi predstavniki sorodnih slovenskih in tujih institucij. Sledilo je predavanje Marije Stanonik, posvečeno prvemu predstojniku ISN SAZU in raziskovalcu slovstvene folklorne, Ivanu Grafenauerju (razprava o njem je objavljena v *Traditiones* 40(1), 2011).

Prvi del konference je bil razdeljen na tri programske sklope. V prvem, o diskurzih o tradiciji in kulturni dediščini, ki ga je vodila Ingrid Slavec-Gradišnik, je s plenarnim predavanjem Pravi Finci in umor škofa v 12. stoletju: Dediščina političnega mita nastopil Pertti Anttonen, preostali sodelujoči pa so razgnili svoje poglede na akademsko in javno razumevanje kulturne dediščine v današnjih družbah prehoda (Gabriela Kiliánová), »ukrajeno« tradicijo (Katja Hrobat Virloget), kip cesarice Livije iz templja v antični Naroni (Božidar Jezernik), mehanizme tradicije v sodobnih religioznih praksah (Gábor Barna), ljudsko tradicijo in ustvarjanje identitete pri etničnih manjšinah (Mladena Prelič), prakse naravne in kulturne dediščine v Triglavskem narodnem parku (Tatiana Bajuk Senčar) in vidike tradicije (Saša Poljak Istenič). Drugi programski sklop, ki je bil posvečen ustvarjanju kulturne dediščine in sistemom obravnave žive kulturne dediščine, je s plenarnim predavanjem o vplivu Unescove politike na nesnovno kulturno dediščino v Franciji najavil Laurent Sébastien Fournier. Udeleženci tega sklopa so razpravljali o ustvarjalcih, raziskovalcih in uporabnikih nesnovne dediščine (Naško Križnar, ki je bil tudi vodja programskega sklopa), avstrijskem seznamu nesnovne kulturne dediščine (Eva Stiermayr), novih možnostih varovanja nesnovne kulturne dediščine (Nuša Hauser), razmerju med nesnovno dediščino in muzejskimi zbirkami (Adela Pukl), slovenskih ledinskih in hišnih imenih na Koroškem v avstrijskem Unescovem seznamu nesnovne dediščine (Martina Piko-Rustia), vlogi etnologa v celostnem ohranjanju kulturne dediščine (Zvezdana Koželj) in spreminjanju pustne dediščine

* Dr. Saša Poljak Istenič, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., asistentka, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, 1000 Ljubljana, Novi trg 2, E-naslov: sasa.poljak@zrc-sazu.si